

5765

Door Rabbi Jordan D. Cohen

Sjabbat 3 september 2005/ 29 menacheem-av 5765

Sidra: Reë, Dewarim [Deuteronomium] 11:26-16:17;

Dasberg choemasj deel II, blz. 180 e.v.

Haftara Jesjahoe 54:11-55:5, Dasberg choemasj deel II, blz. 268

Vertaling: Jaap Frank

Voor het origineel zie www.kolel.org/pages/5763/reeh.html

“Als het erop aankomt, is het een keuze om joods te zijn, elke dag opnieuw wordt die keuze bevestigd in alles wat we doen.” Lessen voor Tegenwoordig.

ONZE TORATEKST

Besef goed, vandaag stel ik u voor de keuze tussen zegen en vloek. Zegen, als u gehoorzaam bent aan de geboden van de Eeuwige, uw God, zoals ik ze u vandaag voorhoud. Vloek, als u zijn geboden niet gehoorzaamt en afwijkt van de weg die ik u vandaag wijs en achter andere goden aan loopt die u eerst niet kende.

(Dewarim 11:26-28)

HET COMMENTAAR VAN DE WEEK

Dit is [Sforno's](#) commentaar op het gebruik van het woord reë “Besef goed” (letterlijk “zie” of “kijk”):

Merk op dat wat jullie als volk aangaat niet van tijdelijke aard is – in tegenstelling tot andere volkeren - omdat Ik jullie, inderdaad, deze dag confronteer met zegen en vloek, voor- en tegenspoed (Dewarim 11:26) als twee uitersten. Zegen staat immers voor meer voorspoed dan we nodig

hebben -en dat maakt het buitensporig goed; elke vloek of tegenslag daarentegen levert terugval op, wat zelfs dat wat we minimaal nodig hebben onbereikbaar maakt. Zowel zegening, voorspoed alsook vervloeking, tegenslag stel ik u voor. Al naar gelang jullie keuze zijn die daarmee binnen handbereik.

PEROESJ: ONZE VERKLARING

[Professor Jesjahoe Leibowitz](#) wijst erop dat “wij het inmiddels gewoon vinden dat de Israëlieten gemaand worden met de woorden “luister.” Toch begint onze sidra deze week met de oproep om “te zien”.

Wij weten al dat er hier iets anders aan de hand is. Als wij worden opgeroepen om te luisteren, betreft het de woorden van iemand anders en in de Tora is het meestal Gods woorden waarnaar onze aandacht moet uitgaan. Echter, als het woord reë (“kijk”!) wordt gebruikt, geeft dat aan dat ons wordt opgedragen ons eigen gedrag tegen het licht te houden.

Ondanks het feit dat ondubbelzinnig is gemeld wat God van het volk verwacht, wijst Mosjè, in de hoedanigheid van Gods woordvoerder, Israël er op dat de mens, als het erop aankomt, werkelijk vrij is om zijn eigen keuzes te maken. God heeft ze zegeningen en vervloekingen voorgehouden en daardoor - zoals ook later in Dewarim (30:19) wordt benadrukt - bevestigt God dat mensen schepsels zijn, begiftigd met een vrije wil. We weten weliswaar wat God zou willen dat we kiezen, maar uiteindelijk ligt die keuze geheel bij ons.

Sforno daarentegen herstructureert de tekst zodanig dat de uitspraak “besef goed, zie, kijk” inhoudt dat het volk van Israël indringend aan zelfreflectie moet doen. Zeker, waar het zijn relatie met God betreft, leeft Israël tussen twee uitersten:

kiezen tussen heilig en profaan, zegen en vloek, leven en dood. Op het punt het Beloofde Land binnen te gaan en in te nemen herinnert Mosjè het volk van Israël dat het geen volk is als alle andere, dat zijn weg nooit die van de minste weerstand is en dat leven binnen en mét een verbond met God niets vanzelfsprekend heeft. Mosjè waarschuwt dat hun uitzonderlijke lotsbestemming maar twee kanten op kan: het extreem goede of volledige verwoesting, afhankelijk van de keuzes die het volk maakt. Als het zich aan de geboden houdt, gaat alles goed. Zo niet...

Lessen voor Tegenwoordig

EEN ANDERE MENING

Deze gelijkenis komt van [Rabbi David van L'wov](#):

Als je wilt dat een kind studeert (lernt) moet je het een cent en een zweep tonen en zeggen: “als je studeert is het geldstuk voor jou, maar als je dat niet doet, zul je de zweep voelen”.

Dit doe je omdat het kind nog te jong is om te begrijpen dat het op zichzelf al een genot is om te kunnen leren en een ongeluk als dat niet kan. Pas als het ouder en wijzer is, wordt de keuze tussen de munt en de zweep overbodig. Dan immers zal hem duidelijk zijn dat je uit vrije wil gaat leren omdat de behoefte er is. De mogelijkheid hebben om te leren is een zegen en onwetendheid is de grootste tegenspoed.

Daarom sprak Mosjè tot de het volk van Israël: “voorwaar Israël, kijk naar jezelf en schaam je. Zie wat veertig lange jaren van geploeter en beproevingen jullie uiteindelijk hebben opgeleverd. Ik stel je voor de keuze tussen zegen en vloek. Na dit alles moet ik jullie toch opnieuw voor de keuze stellen tussen voor- en tegenspoed; tussen het muntje en de zweep. Het zal voorspoed geven als jullie goed zullen gehoorzamen. Aangenomen dat jullie hebben leren inzien dat “gehoorzamen” een zegen op zich is. En dat er op het onvermogen te luisteren een vloek rust. Omdat niet willen horen op zich al een vervloeking is. Toch zijn jullie na al die jaren niet verder gekomen dan een klein kind dat nog moet worden verleid met beloningen en bedreigd met straf.

De Brit - het Verbond - is een contract als de meeste anderen en bevat de voorwaarden van de overeenkomst tussen God en Israël en laat geen enkele ruimte voor compromissen. Israël geeft er gehoor aan of niet en, als consequentie biedt God twee opties aan: voor- of tegenspoed, zegen of vervloeking. Gedurende de 40 jaren van omzwervingen door de woestijn hebben ze beide ervaren zodat ze zich daarover het hoofd maar niet hoeven breken. Toch worstelen wij Joden 3500 jaar later - zoals we overigens altijd al hebben gedaan - nog steeds met deze keuze, waarbij de aantrekkingskracht van de Chukat-

Hagoyim, de “gedragwijze van andere naties,” ondragelijk sterk is. Er zijn momenten waarop we naar een middenweg verlangen. Het is, na een geschiedenis zo lang als de onze, bepaald niet eenvoudig om precies vast te stellen wat nu onmiskenbaar “joods” is. Wat de invloeden zijn van andere culturen en tradities en wat we daaruit geleend hebben. Zelfs bij duidelijke verschillen blijft het moeilijk kiezen welke weg we moeten opgaan.

Toch zijn we, misschien wel meer dan ooit, vrij om onze eigen keuzes te maken, mits we ook de verantwoordelijkheid voor de gevolgen van onze beslissingen willen nemen. Ondanks alles wat ons ter beschikking staat in de wereld van vandaag en ondanks alle opties om zelf te bepalen hoe we willen leven, moeten we ons ervan bewust blijven dat de essentie van de Tora niet is veranderd. Ook de mitzwot niet, al verschillen de interpretaties ervan soms aanzienlijk. Wat God van ons verlangt is evenmin veranderd: kies voor zegen en dus voor het leven. Bewust als jood te leven moet altijd een bewuste en betrokken daad zijn. Als het erop aankomt is het een keuze om joods te zijn, elke dag opnieuw wordt die keuze bevestigd in alles wat we doen.

TSÉ OE-LEMAD: GA EN LEER

- & 1. Maakt u onderscheid tussen uw “joodse leven” en uw dagelijkse bestaan?
- & 2. Wat is een sterkere motivatie voor u: het vooruitzicht op beloning of straf voor uw daden of omdat de daad die u stelt in zichzelf goed is?
- & 3. Wat doet u meer als u leert: “kijken” of “luisteren”?

Links naar bronnen voor verdere studie

Zie www.levisson.nl en klik op “weblinks”.